
Notiser

MEDISINSK NYTT

Styrket prionhypotese

Skrapesyke og Creutzfeldt-Jakobs sykdom skyldes trolig prionproteiner med avvikende struktur. Disse prionene har potensial til å forandre normale prioner, slik at det oppstår en kjedereaksjon der stadig flere prioner får en forandret og sykdomsfremmende struktur.

I en ny studie ble prioner med avvikende struktur produsert med utgangspunkt i normale prioner (Cell 2005; 121: 195 – 206). Resultatene viste at de in vitro-produserte prionene hadde samme biokjemiske og strukturelle avvik som prioner fra hamster med skrapesyke. Da normale hamstere ble smittet med de produserte prionene, viste dyrene typiske tegn på skrapesyke.

Studien viser at infeksijøse prioner kan produseres in vitro, og underbygger hypotesen om at avvikende prioner kan indusere en kjedereaksjon der normale prioner omdannes til prioner med sykdomspotensial.

Plagsom parasitt

Over 200 millioner mennesker er infisert av schistosomaparasitten, men schistosomiasis hevdes å ha liten helsemessig betydning. En ny metaanalyse viser at dette neppe er riktig (Lancet 2005; 365: 1561 – 9).

Forfatterne gjennomgikk 135 studier som måler de medisinske og funksjonelle konsekvensene av schistosomainfeksjon. Det var signifikant sammenheng mellom sykdommen og diaré, anemi, tretthet og nedsatte skoleprestasjoner. Antallet funksjonsjusterte leveår (DALY) som går tapt på grunn av schistosomiasis, er antakelig 5 – 15 ganger høyere enn tidligere antatt. Resultatene viste at behandling av infeksjonen har god effekt, også ved gjentatte tilbakefall.

Mer om hormoner

Hormonterapi etter menopausen påvirker risikoen for livmorkreft. Men risikoen er avhengig både av typen hormonpreparat og av kvinnens kroppsbygning, viser resultater fra The Million Women Study (Lancet 2005; 365: 1543 – 51).

Kvinner som hadde brukt kombinasjonspreparater (østrogen og progesteron) hadde lavere forekomst av endometriecancer, mens forholdet var omvendt for dem som bare hadde brukt østrogen. Dette er kjent fra tidligere studier. Men også kvinner som hadde brukt tibolon, et syntetisk steroid med østrogen, gestagen og androgen effekt, hadde økt risiko for å få endometriecancer. Det gjaldt bare normalvektige kvinner, som i utgangspunktet har en lavere risiko enn overvektige.

Psykiske lidelser ved Klinefelters syndrom

Menn med Klinefelters syndrom har et ekstra X-kromosom (XXY). Tilstanden gir forholdsvis milde kliniske symptomer sammenliknet med andre kromosomanomalier, sannsynligvis fordi de fleste genene på det overflødige X-kromosomet inaktiveres. Kjennetegnene ved Klinefelters syndrom, som gynekomasti og infertilitet, er antakelig en følge av gener som unnslipper inaktivering. Det samme kan være tilfellet for gener som koder for psykiske og kognitive egenskaper. Menn med dette syndromet har oftere psykiske lidelser og atferdsforstyrrelser enn andre.

En studie av hjernens struktur hos 11 menn med Klinefelters syndrom viser at disse har mindre hjernevolum enn friske kontrollpersoner (Am J Med Genet B Neuropsychiatr Genet 2005; 135: 15 – 23). Ti av pasientene hadde psykiske problemer, hvorav fire led av hørselshallusinasjoner.

Forskerne undersøkte alle deltakerne med moderne MR-teknikker. De fant signifikante forskjeller både i grå og hvit hjernesubstans, og særlig i områdene som styrer kognitiv funksjon og språkutvikling. Videre studier av spesifikke gener som uttrykkes i sentralnervesystemet, og som man vet unnslipper X-aktivering, kan gi svar på hvilke av disse som har sammenheng med utviklingen av psykiske lidelser.

Ny behandling for trombose

Ximelagatran er en trombinhemmer som kan gis peroralt i faste doser uten monitorering av koagulasjonsprøver under behandling. Det er nå publisert data fra en randomisert multisenterstudie der ximelagatran sammenliknes med lavmolekulært heparin og warfarin ved dyp venetrombose.

Knappt 2 500 pasienter med dyp venetrombose ble randomisert til seks måneders behandling med enten ximelagatran 36 mg to ganger daglig eller standardbehandling med enoksaparin/warfarin (JAMA 2005; 293: 681 – 9).

Det var ingen signifikant forskjell mellom gruppene i forekomsten av venøse tromboembolier (2,1 % i ximelagatragruppen mot 2,0 % i standardgruppen), men noe høyere forekomst av blødninger (1,3 % mot 2,2 %) og død (2,3 % mot 3,4 %) i standardgruppen. Imidlertid ble det observert en asymptomatisk økning i leverenzymnivåer hos 10 % av pasientene i ximelagatragruppen.

Ingen fordeler ved episiotomi

Episiotomi er en av de vanligste kirurgiske prosedyrene blant amerikanske kvinner. Inngrepet utføres ved om lag 30 – 35 % av vaginale fødsler. Praksis varierer betydelig, selv om en rekke studier har vist negative resultater ved episiotomi.

Nå har amerikanske forskere gjort en systematisk litteraturstudie der 26 av 986 screenede artikler ble inkludert (JAMA 2005; 293: 2141 – 8). De fant ingen fordeler ved bruk av episiotomi. Det finnes foreløpig få studier av langtidseffekter. Forfatterne anbefaler at man umiddelbart reduserer bruken til < 15 % ved spontane vaginalfødsler.

Ny test ved nyresvikt

Pasienter med kronisk nyresvikt har høyere risiko for iskemisk hjertesykdom enn nyrefriske. I tidligere studier er serum-kreatininnivået analysert i forhold til hjertesykdom, men kreatinin er en lite sensitiv markør for nedsatt nyrefunksjon.

I en studie fra USA benyttet man cystatin C, som er en ny markør for nyrefunksjon (Ann Intern Med 2005; 142: 497 – 505). I en niårs observasjonsstudie av over 4 300 kvinner og menn > 65 år fant forskerne at cystatin C-nivåer var uavhengig forbundet med en gradvis økt risiko for hjertesvikt. Økte kreatininnivåer og glomerulusfiltrasjonen (GFR) var imidlertid ikke uavhengige prediktorer for hjertesvikt.

Funnene må replikeres i andre studier, men forskerne mener at cystatin C kan være en lovende test for nyrefunksjon.

Retningslinjer for randomiserte forsøk

En rapport fra et randomisert klinisk forsøk skal overbevise leseren om hvorfor studien ble utført og hvordan den ble gjennomført og analysert. For å vurdere en studies sterke og svake sider, må den metodologiske kvaliteten beskrives klart. Det såkalte «CONSORT statement» (Consolidated Standards of Reporting Trials) ble utviklet for å bedre kvaliteten på artikler som beskriver randomiserte forsøk (Tidsskr Nor Lægeforen 2002; 122: 2631 – 5).

I en ny studie ble de fem høyest rangerte tidsskriftene i 33 medisinske spesialiteter samt 15 generelle medisinske topptidsskrifter gjennomgått (BMJ 2005; 330: 1056 – 7). Hensikten var å se om CONSORT-retningslinjene er inkorporert i tidsskriftenes forfatterveiledninger.

Retningslinjene var nevnt i 36 tidsskrifter (22 %), oftere i de generelle medisinske tidsskriftene (53 %) enn i spesialtidsskriftene (18 %). Imidlertid henviste ni av de 36 tidsskriftene til foreldede retningslinjer.

Publisert: 16. juni 2005. Tidsskr Nor Legeforen.

© Tidsskrift for Den norske legeforening 2026. Lastet ned fra tidsskriftet.no 8. september 2026.